

Sala IX

19. RETRAT DE DESCONEGUT

Algunes de les meves pedres us han facilitat els noms d'alguns dels meus ciutadans. Ara, però, també podreu conèixer els seus rostres, perquè aquí teniu els retrats que es van fer per a romandre a la posteritat. No recordo com es deia, però sí sé que va viure en els primers temps de la meua història, quan encara no s'havien construït molts dels edificis que ara admireu. Ell, ja ho

veieu, va fer-se representar en una pedra de Mèdol/soldó, recoberta d'una capa d'estuc. D'altres, en canvi, utilitzaren materials més nobles, com el personatge que hi ha al seu costat.

20. RETRAT DE DESCONEGUT

El marbre de Luni-Carrara va permetre a aquest ciutadà fer-se un retrat molt realista. Segurament va viure moments molt transcendents de la meua història, com els enfrontaments que van precedir a l'atorgament del meu nou estatus com a Colònia de dret romà. Altres pedres ens parlen d'uns altres enfrontaments. Continueu i veureu...

21. SARCÒFAG

Aquest sarcòfag constituï el darrer recer d'un dels meus ciutadans. M'arribà des de la Propòntide, doncs el seu marbre va ser extret d'una pedrera de l'illa de Proconès. Ell us pot explicar les moltes vicissituds que va patir en el seu llarg viatge, però tanmateix si l'escolteu amb atenció, les seves superfícies us relataran una història en la qual es barregen sentiments molt diversos: l'amor de Plutó, déu dels inferns, per Prosèrpina, filla de Ceres, a la qual va raptar i emportar amb ell al Tàrtar per fer-la la seva esposa. La desesperació de Prosèrpina, per tornar de nou amb la seva mare i l'enyorança d'aquesta, Ceres la deessa de la Terra, que per cercar la seva filla va desatendre les seves obligacions, fent perillar tota la vegetació de la Terra. Conflictes i terrabastalls entre déus i deesses, semblants als que experimenten les pedreres quan els treuen els blocs de les seves entranyes. Per això he gravat la sisena de les lletres que configuren el meu nom en un bloc d'aquesta pedrera, que podreu utilitzar en el mosaic que esteu composant. Ja us acosteu al final, però a la sala veïna encara trobareu pedres que tenen molt a dir.

Sala X

22. COLUMNES

Segurament us sorprendreu quan us digui que aquestes pedres que ara contempleu es troben a la vil·la dels Munts. Que no parlàvem amb Tàrraco?, us preguntareu. Heu de saber que jo considero meves, tant les pedres que es troben dins de la meua muralla, com aquelles que es disseminen al meu voltant, doncs, què seria d'una ciutat sense el territori que l'envolta? Les columnes que contempleu estan fetes amb marbre pavonazetto, provinent d'Àsia Menor, un marbre molt preuat i que només es podien permetre aquells que tenien un gran poder adquisitiu. Van tenir sort, perquè les van situar a la part superior de la galeria de la zona residencial d'aquesta vil·la, encarades al *mare nostrum*, d'on un dia van arribar, potser perquè no sentissin enyorança. Aquesta vil·la és un exemple de la gran quantitat i qualitat de pedres que em van conformar. Per això he triat aquesta pedrera per gravar la darrera de les lletres amb les quals podreu completar el meu nom. Però no us atureu aquí, que encara us queda camí per recórrer.

23. CAPITELLS

Arribats de la pedrera itàlica de Luni-Carrara, els blocs de marbre van florir al taller per coronar les columnes de la galeria de la vil·la. Des d'aquest emplaçament privilegiat van poder gaudir de l'eterna primavera que, segons el poeta Florus, és un dels meus privilegis. Si mireu al vostre voltant podreu veure que aquests capitells van compartir la seva estada a la vil·la amb moltes altres pedres procedents d'arreu que es podien trobar a les estances, als jardins, als banys..., formant part de la seva arquitectura i de la seva decoració. Quina vil·la tant majestuosa! Us la imagineu?

24. ESCUT

Potser aquesta darrera peça us pot ajudar. És una de les escultures més interessants d'aquesta vil·la, i, també, una de les més antigues. De marbre extret, segurament, de les pedreres de Luni-Carrara, es tracta d'un escut, subjectat en altres temps per un personatge masculí, del qual ara, tan sols ens resta la seva mà. Segurament pertanyia a un grup escultòric de dos gladiadors, amb el què el propietari de la vil·la va voler commemorar els jocs d'amfiteatre que havia organitzat i finançat. Mentre, Hèlios (Sol) i Selene (Lluna) –el dia i la nit–, a qui podeu veure representats en la superfície de l'escut, recorrien el firmament amb els seus carros, de la mateixa manera

que encara ho fan ara. Si no em creieu, en sortir d'aquí aixequu les vostres mirades vers a la volta celest, i descobrireu un dels dos germans. Ells us poden explicar moltes coses, perquè ho veuen i ho senten tot, aquí, envoltats de totes aquestes pedres, que, com heu pogut comprovar ens parlen. Potser en un llenguatge especial... el llenguatge de la Història.

C

ITINERARIS PEL MNAT, 2

Pedra del Mèdol/soldó

Marbre de Luni-Carrara

Granit de la Tròade

Marbre de Paros

Pedra de santa Tecla

Marbre del Proconès

Marbre Pavonazetto

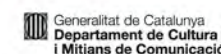
I LES SEVES PEDRES

«Mireu-me i escolteu, perquè m'agrada dir el vostre nom entre les pedres quan m'inventeu el cos i el descobriu, tornant-me a poc a poc a la llum.»

Olga Xirinacs, VRBS TARRACO. Bernard Plossu. (MNAT, 1992).

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
Plaça del Rei, 5

TARRACO I LES SEVES PEDRES

Les pedres no parlen, però les podem fer parlar. L'arqueologia de Tàrraco ens ha proporcionat molts materials petrins utilitzats en la construcció de la ciutat, en la seva decoració, per a la comunicació o per les activitats quotidianes.

Us proposem que les descobriu de la mà de la pròpia Tàrraco que ens farà de guia en aquest recorregut per les sales permanents del museu.

Deixeu-vos portar pels seus coneixements i seguiu les seves indicacions, anireu trobant un conjunt de "pedres" molt significatives, que la van conformar.

Si realitzeu el recorregut correctament, podreu refer el nom de la ciutat i descobrir les moltes històries que ens amaguen unes pedres mil·lenàries, que ens ajuden a conèixer millor la societat que les va fer servir.

Sala I

1. MURALLA

Fa més de 2.000 anys que aquests carreus, des del seu emplaçament privilegiat, en són testimoni de tot el que succeeix en aquesta ciutat. Procedents de la Cova del Llorito o Coves de la Pedrera, van arribar els blocs de calcisilita que havien de bastir aquesta construcció destinada a la meua defensa, el meu anell protector. Per les portes de la meua muralla van entrar pedres d'arreu, que de mica en mica, van anar composant les mil històries de l'esdevenir urbà, que ara us convido a conèixer. Pareu atenció i escolteu tot allò que us expliquen les meves pedres, doncs elles us ajudaran a recompondre el meu nom. Al llarg del vostre camí trobareu cadascuna de les lletres que el configuren, utilitzant diferents tipus de pedra. En la vostra mà està el retornar-me a la llum.

2. PEDESTAL D'ESTÀTUA

Sabeu què diu aquest pedestal? Llegiu-lo. Hi podreu descobrir el meu nom complet. El van tallar en marbre blanc pels volts del s. II dC per tal de situar-hi una escultura al damunt, tot seguint les disposicions testamentàries del duumvir quinquennal Luci Minici Apronià. Una escultura d'argent, de quinze lliures i dues onzes de pes dedicada al meu geni, al protector de la *Colonia Iulia Vrbs Triumphalis Tarraco*.

3. CUPA

Les meves pedres van servir, també, per a deixar testimoni dels meus ciutadans, dels seus noms, dels seus oficis i de com n'eren d'estimats. Aquí en teniu una mostra, la cupa que va encarregar l'Ulpius Macedo per honorar la memòria del seu antic company d'armes Caius Iulius Proculus. D'acord amb les seves possibilitats, va utilitzar aquest bloc de pedra del Mèdol/soldó, i en va esculpir en una tabula ansata el motiu del seu gest, per tal de què qualsevol caminant, sensible al llenguatge de les pedres com vosaltres, el pogués conèixer. D'aquesta mateixa pedra, la més utilitzada per a la meua construcció, és la primera lletra del meu nom. Col·loqueu-la en el seu lloc i continueu el recorregut fins a recuperar totes les meves pedres.

Sala I

4. CAPITELL CORINTI

Com veieu, de les pedreres del meu voltant es van extreure infinitat de blocs. Un d'ells, el que veieu ara, va servir per esculpir aquest capitell corinti, que en el seu temps coronà una de les columnes del meu teatre. Fixeu-vos

com els artesans hi van tallar amb cura les fulles, els solcs, les hèlices... i tot seguit, el van recobrir d'una capa d'estuc i el van pintar, per tal de millorar l'aparença poc noble de la pedra. Quan es tractà però, de decorar l'escena d'aquest edifici d'espectacles, no s'escatimà en luxe. Si mireu davant, ho podeu comprovar.

5. TOGAT

Per representar aquest personatge tant important, l'emperador August –que va residir entre les meves pedres durant dos anys i em va donar la capitalitat de la *Provincia Hispania Citerior*–, es va utilitzar marbre extret de la pedrera itàlica de Luni-Carrara, d'on va arribar la major part del marbre utilitzat per a la decoració dels meus espais públics. Aquesta escultura, més gran del tamany natural i que formava part de la decoració del mur que tancava l'escena del

teatre, va ser realçada amb policromia, de la qual podeu veure restes del color vermell de la toga.

6. ESTÀTUA CUIRASSADA

Però no sempre l'emperador es representa amb la toga. Aquí teniu una altra escultura, també del teatre, on podeu reconèixer l'emperador Luci Ver amb vestimenta militar. Si us hi fixeu amb atenció veureu quelcom que el distingeix. No veieu l'ègida, amb el cap de la gorgona Medusa al seu pit? o el cingol lligat amb el nus d'Hèrcules?, i els peus descalços, com correspon a un déu?. Per a esculpir aquesta escultura van utilitzar blocs de marbre blanc, segurament de la pedrera de Luni-

Carrara, que com veureu, si continueu el vostre recorregut, va servir per infinitat d'elements que em decoraven, donant fe de la meua importància com a capital de la *Provincia Hispania Citerior*.

Sala II

7. CRATER MONUMENTAL

Bacus i el vell Silè guarnits amb sengles corones d'heura, corimbos, pàmpols i raïm, com correspon a la seva categoria, presideixen aquesta sala des d'aquest vas monumental. Ells us poden explicar com n'eren de magnífiques les cerimònies que es celebraven al Fòrum Provincial perquè hi van participar en moltes, tot distribuïnt vi entre els meus habitants. Per a esculpir-los es va triar l'excel·lent marbre de la pedrera de Luni-Carrara, que tot i no ser l'únic marbre que hi ha als meus carrers, el trobareu molt abundantment. Per això la segona lletra del meu nom l'haureu de buscar entre els carreus d'aquesta pedrera. No us atreu, però, que encara us queda molt per descobrir.

Sala II

8. ARA

De pedra de Santa Tecla, el "marbre tarraconense", es va esculpir aquesta ara, dedicada al *numen* d'August. Es tracta de l'altar que, crec recordar, estava ubicat a l'*orchestra* del meu teatre, relacionat amb l'important culte imperial. La inscripció de la cara frontal invoca al *numen* d'August (la potència divina de l'emperador) i per extensió de l'emperador regnant, a qui ret homenatge. També vosaltres

podeu dedicar-li un record. Només cal que us atreu un moment i, com veieu, l'ara us proporciona l'*ureus* (a la vostra esquerra), la pàtera (a la vostra dreta) i el *lituus* (al darrera). Un cop finalitzat el ritual podeu seguir el vostre camí fins a la següent "pedra" que us transportarà a l'altre extrem de la Mediterrània.

9. FUST DE COLUMNA

Les columnes que aquí contempleu, en altres temps es van alçar majestuosament al recinte de l'amfiteatre. Van ser elaborades amb dur granit extret d'una pedrera de la llunyana regió de la Tròade. Qui sap si tal vegada, abans de la seva extracció, va ser testimoni de les lluites entre els aqueus i els habitants de l'antiga Ilion. Ara, en canvi, us poden explicar les vibrants escenes que es van dur a terme al seu davant, i com gaudia el públic amb les lluites dels gladiadors. Però no només elles coneixen secrets que van romandre amagats durant molt de temps... Continueu l'itinerari, si és que els voleu conèixer. Abans, però, cal que recolliu la tercera de les lletres que us he gravat en un bloc d'aquesta pedra llunyana, i la situeu en el seu lloc.

10. INSCRIPCIÓ MONUMENTAL

Aquestes pedres són un clar testimoni d'un fet puntual de la història. Formaven part d'una extensa inscripció de llisos, que coronava el podi del meu amfiteatre, per donar fe de les reformes realitzades a les portes, al podi, o les grades d'aquest edifici en època de l'emperador Heliogàbal. Com sabeu, aquest emperador va caure en desgràcia i va patir allò que s'anomena una *damnatio memoriae*, és a dir, l'abolició de tota menció pública a la seva persona. La inscripció va ser repicada en el lloc on el seu nom apareixia, deixant constància d'aquest fet. Com moltes de les meves pedres, van servir per construir altres edificis en èpoques posteriors, però van continuar guardant, gelosament, el seu secret, fins que el van poder tornar a explicar. Com veieu, les pedres sempre ens parlen...

Sala III

11. MOSAIC AMB INSCRIPCIÓ

Les meves pedres també han servit per a transmetre qüestions més quotidianes. Aquí teniu un exemple. Es tracta d'un paviment que es trobava a l'entrada d'una de les meves cases, on es pot llegir la inscripció AVE SALVE, formada per tesselles de marbre blanc, que servia com a salutació i, segurament, també com a comiat per a totes les persones que el trepitjaven: Hola, Adéu... Vosaltres, però, no marxeu. Tinc, encara, moltes pedres per ensenyar-vos.

Sala IV

12. ÀRULA VOTIVA

Fou un dels meus habitants, en Luci Valeri, soldat de la Legió VII Gemina, el responsable de què ara pugueu contemplar aquesta peça. Fervent devot del déu Apol·lo, va encarregar aquesta petita ara votiva elaborada amb marbre blanc, i li va dedicar. Ell ja va preveure la curiositat dels seus conciutadans, i la vostra pròpia, i per aquest motiu va fer gravar el nom del déu, objecte de la seva devoció, al costat del seu

propi. Crec que, de moment, la vostra tafaneria ha quedat satisfeta, tot i que n'estic convençuda que a hores d'ara teniu moltes més preguntes per fer a les meves pedres.

13. MOLÍ

En el vostre recorregut heu pogut parlar amb pedres arribades de lluny, acuradament treballades, que us han explicat històries meves, algunes de ben transcendents. Però al llarg del temps també n'he guardat d'altres, com aquesta, que en són testimoni del dia a dia dels meus ciutadans. Que no us enganysi el seu aspecte

rústic perquè per a mi tan preuat és aquest molí manual –utilitzat per a moldre el gra–, com qualsevol dels capitells que decoraven el fòrum, doncs totes les meves pedres porten un bagatge humà al seu darrera; qui les va extraure, qui les va portar, qui les va utilitzar... Continueu el vostre camí, perquè encara em queden moltes històries per explicar-vos.

Sala VI

14. PEDESTALS D'ESTÀTUA

En Marc Acili Nimfodot –probablement un llibert–, va voler retre homenatge al fundador de l'imperi, el diví August, i al fundador de la dinastia Flàvia, el diví Vespasià. Els va erigir sengles estàtues i les va disposar damunt aquests pedestals que es van tallar en pedra de Santa Tecla, rosada el primer, i groguenca el segon. Segurament devien estar situats al recinte de culte imperial del Fòrum de la Colònia, de la vida del qual us poden explicar tantes coses, com, també, dels personatges il·lustres als quals estan dedicats i de l'època en què es van fer, segurament a l'inici del regnat de l'emperador Titus. Com veieu, tots ells relacionats amb la família imperial, de la qual, si continueu el vostre itinerari, trobareu alguns altres membres.

Sala VI

15. RETRAT DE LÍVIA

El retrat d'una primera dama mereix un material de primera qualitat. Així quan els meus ciutadans van decidir erigir una escultura de Lívia, la segona dona de l'emperador August, el marbre triat fou el les pedreres de la llunyana illa de Paros. Aquest marbre blanc semitranslúcid era tan preuat a l'antiguitat, que el mateix Praxítel·les el va

fer servir per a algunes de les seves escultures. I es que Lívia s'ho mereixia, doncs va ser esposa, mare i àvia d'emperadors. Ara, ja ho veieu, comparteix el seu temps amb els mateixos déus, doncs en morir, fou divinitzada. Per això jo també he triat el marbre de Paros per a gravar la quarta de les lletres que configuren el meu nom. Ubiqueu-la al seu lloc, i ara, si voleu conèixer històries dels déus, molt a prop d'aquí trobareu a la mateixa Venus, que està al cas de tot, i, al cap i a la fi, Lívia i ella són com de la família!

16. VENUS

Vet aquí la deessa Venus, de qui descendeix la gens iulia, de la qual formava part l'emperador August. Com podeu veure, les pedreres de Luni-Carrara aportaven un marbre de qualitat apropiada per a representar, també, una deessa. Aquí teniu a la mateixa Venus, que va ser delicadament esculpida en un bloc extret d'aquesta pedrera per a... Ja veieu que les pedres, encara que siguin petites, tenen molt a dir. La següent del vostre recorregut n'és un bon exemple.

Sala VII

17. INSCRIPCIÓ D'UN RELLOTGE

Sentiu el que us diu aquest petit pedestal? Us parla d'en *Quintus Murrius Thales*, i de la seu del *collegium fabrum*, la del gremi de constructors, en la qual es reunien fins que el rellotge de sol que els va regalar en *Quintus* els indica-

va que havia arribat l'hora de retornar a casa. Per fer aquest present, no calgué anar gaire lluny, doncs les pedreres de Santa Tecla aportaren un marbre prou adient per a tallar el pedestal que feia referència a la donació d'aquest rellotge, com també ho és per a gravar una altra lletra del meu nom. Busqueu-la i poseu-la al lloc que li correspon. Ja heu vist però, que els personatges importants, com els déus, exigeixen pedres més llunyanes. Ho podreu constatar amb l'escultura de Bacus, una mica més endavant.

Sala VIII

18. BACUS

Aquesta escultura del déu del vi, que va estar ubicada a una de les meves *domus*, va veure de nou la llum fa més de dos segles i des d'aleshores ha passat per llocs molt diferents. Segurament Bacus ja coneixia el seu destí, doncs el déus estan al cas de tot, i per això va exigir ser representat en marbre d'alguna prestigiosa cantera de la Mediterrània oriental; ara no ho recorda exactament, però li sembla que podria ser de l'illa de Paros.